

НАУКОВЕ ЖИТТІ**І. Ліопол,**асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»**ТИЖДЕНЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

У Національному університеті «Одеська юридична академія» з 5 по 9 квітня 2016 року було проведено низку наукових і творчих заходів, присвячених Тижню цивільного процесу. У заходах брали участь викладачі, аспіранти і студенти різних факультетів університету, науковці з вищих навчальних закладів країни, юристи-практики – судді, адвокати, юрисконсульти, а також провідні вчені-процесуалісти України.

У перший день проведення Тижня цивільного процесу відбувся круглий стіл на тему «Практика ЄСПЛ з питань цивільно-процесуального права».

У круглому столі брали участь провідні науковці професорсько-викладацького складу, аспіранти й молоді вчені Національного університету «Одеська юридична академія» та інших вищих навчальних закладів України, а також юристи-практики з питань, присвячених застосуванню практики Європейського суду з прав людини. Круглий стіл було відкрито доповіддю головуючого, доктора юридичних наук, професора, зав. кафедри цивільного процесу Н.Ю. Голубевої. Наголошуючи на важливості застосування норм Конвенції з прав людини та основоположних свобод під час вирішення справ і доцільності використання практики Європейського суду з прав людини, вона зазначила, що внаслідок набрання чинності для України 11.09.1997 зазначеної Конвенції кожна неурядова організація або група осіб, що знаходиться під юрисдикцією України, го-

ловне, кожна фізична особа отримали право звертатися зі скаргою про порушення Україною прав і свобод до Європейського суду з прав людини після використання всіх національних засобів правового захисту.

Значна кількість представлених ученими на обговорення робіт була присвячена науковому забезпеченню вдосконалення науки цивільного процесуального права, а також практичним питанням, що виникають у процесі вирішення судами цивільних справ, і впливу практики Європейського суду з прав людини й норм Конвенції з прав людини та основоположних свобод на ухвалення судових рішень судами України.

Другий день Тижня цивільного процесу ознаменувався цікавим виступом студентів третього курсу, які представляли свої факультети й наукових керівників на фестивалі студентських робіт на цивільно-правову та цивільно-процесуальну тему.

Активна, творча й весела атмосфера заходу дійсно продемонструвала великий потенціал і намір студентів стати успішними професіоналами-юристами, котрі будуть активно та плідно створювати й захищати правопорядок у країні.

Творчий підхід, нестандартні погляди на судову систему та цивільний процес утілились у різних формах участі студентів – від прекрасних, глибоких віршів до веселих, гумористичних мініатюр. Суддям було дуже складно визначитися з командами-переможцями,

адже всі учасники по-справжньому захоплювали та зачаровували своїми виступами. Але в результаті тривалих дискусій, тяжких сумнівів, за підсумками конкурсу переможці були обрані й нагороджені пам'ятними подарунками.

7 квітня 2016 року було проведено конкурс студентських наукових робіт, присвячених темі «Шляхи вдосконалення цивільного процесу». У конференції взяли участь 37 студентів 3 курсу, які представили на розсуд журі свої наукові роботи. Студенти приємно вразили своїми знаннями з науки цивільного процесуального права, законодавчого врегулювання питань, пов'язаних із вирішенням справ у суді, а також актуальних питань проведення судово-правової та конституційної реформ у державі.

Також у рамках проведення наукових і творчих заходів, присвячених Тижню цивільного процесу, 8 квітня 2016 року відбулася Міжнародна науково-практична конференція на тему «Методологічні засади вдосконалення цивільного процесуального права». Конференція присвячена 150-річчю від дня народження відомого вченого цивіліста і процесуаліста Є.В. Васьковського. У його працях розглядалися питання з різних галузей юридичної науки. Він написав підручники з цивільного права, цивільного процесу, морського торговельного права, видав багато інших праць. Підручники Євгена Володимировича перевидаються й досі. Особливо відомий підручник із цивільного процесу. Це була свого роду перша книга, що повністю й на належному науковому рівні висвітлювала цивільне процесуальне право, його базові принципи та норми, взаємозв'язок із цивільним правом.

Конференція відбувалася в Музеї рідкісної книги Національного університету «Одеська юридична академія», розпочалася зі вступного слова ідейного натхненника проведення цього заходу, зав. кафедри цивільного процесу, професора Н.Ю. Голубевої, яка розповіла, що кафедрою цивільного процесу

були проведені наукові і творчі заходи в рамках Тижня цивільного процесу. Заходи проходили в Національному університеті «Одеська юридична академія» з 5 по 9 квітня 2016 року. Тиждень відкрився проведенням круглого столу на тему «Практика ЄСПЛ з питань цивільно-процесуального права», досить цікаво було проведено творчий конкурс студентських робіт на цивільно-правову та цивільно-процесуальну тематику, а також конкурс студентських наукових робіт «Шляхи вдосконалення цивільного процесу». Okремо доповідач наголосила, що Є.В. Васьковський відомий не тільки як учений, а і як адвокат і суддя, який сприяв розвитку законодавства, що регулює цивільне судочинство, а також науки цивільного процесуального права. Позитивним моментом є захист у 2013 році дисертаційного дослідження на здобуття ступеня кандидата юридичних наук І.В. Корнієнко на тему «Науково-юридична та педагогічна спадщина Є.В. Васьковського». У роботі автором досліджено біографію, науково-юридичну та педагогічну діяльність видатного представника Одеської школи права, показано діяльність його як ученого-цивіліста, педагога й адміністратора вищої школи, юриста-практика та популяризатора юридичних знань.

Голова Одеського апеляційного адміністративного суду А.І. Бітов зауважив, що проведення таких наукових заходів має велике значення, тому що держава переживає складні часи як у судовій системі, так і в юридичній науці.

Ушанував своєю присутністю захід також і адвокат, голова Ради адвокатів Одеської області Й.Л. Бронз. У виступі він позитивно відгукнувся щодо ідеї проведення наукової конференції до 150-річчя від дня народження Євгена Володимировича Васьковського та можливості згадати такого видатного вченого. Більше, ніж Є.В. Васьковський, ніхто не писав про адвокатуру, його працями ми маємо можливість поповнювати знання про інститут адвокатури, а спадок, який він нам залишив,

сприятиме розвитку адвокатури й судової реформи.

Вице-президент, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор М.В. Афанасьєва відзначила велику значущість проведення наукових заходів задля підвищення наукового та професійного рівня його учасників і висловила позитивне враження від форми проведення творчого конкурсу, що важливо для студентів. Також вона зауважила, що Є.В. Васьковський, крім того, що був професійним юристом, адвокатом і суддею, був й особистістю, писав чудові статті й замітки в Одеські газети, на прикладах таких особистостей маємо виховувати студентів як майбутніх юристів.

Доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, член НКР Верховного Суду України та Вищого господарського суду України, зав. кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія» О.П. Подчерковний висловив думку, що, на жаль, науковцями недооцінюються всі праці, зокрема, і Є.В. Васьковського щодо важливості методологічних засад і тлумачення їх для початківців, а також привітав із проведенням конференції та подякував за згадування видатних учених.

Суддею Апеляційного суду Одеської області, секретарем палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду Одеської області А.І. Дрішлюком було наголошено на корисності проведення таких заходів, тому що існує розрив між теорією і практикою й ці заходи орієнтують молодь на повернення до витоків теорії правничих правників.

Заслуговує на окрему увагу виступ кандидата юридичних наук, доцента кафедри цивільного права, співзасновника Центру дослідження права ім. Савіньї, управляючого партнера Юридичної фірми «Юрлайн» В.М. Зубаря. Він повідомив присутнім, що в деяких державах також проводяться

заходи, присвячені 150-річчю від дня народження Євгена Володимировича, зокрема у Варшаві відбулася конференція за участю представників із Вільнюса, Москви, Казані, Одеси. З огляду на багатогранність особистості Є.В. Васьковського його й досі згадують у дисертаційних дослідженнях, статтях, книгах і фільмах. Так, наприклад, у Москві видано тритомник, а в Одесі знято фільм про життя і творчість Є.В. Васьковського під назвою «Сердце, отданное людям». Професор Казанського федерального університету, доктор юридичних наук Д.Х. Валеев і кандидат історичних наук, доцент Г.А. Валеева присвятили його пам'яті статтю «История науки гражданского права и процесса: Е.В. Васьковский и юридический факультет Казанского университета».

В.М. Зубар розповів про окремі аспекти біографії видатного вченого та деякі спірні моменти, такі як місце народження, місце й дата смерті вченого тощо. Підсумовуючи, він зазначив, що, незважаючи на те що деякі з вищезгаданих країн уважають його своїм ученим, Є.В. Васьковський повною мірою є одеським ученим.

Розпочинаючи пленарне засідання, професор Н.Ю. Голубєва доповіла про порядок укладення договорів в електронній формі, тому що поява великої кількості послуг, які надаються та споживаються в самій мережі Інтернет: реєстрація домену, продаж хостингу, провайдерські послуги – зумовила актуальність дослідження цієї теми. Електронні договори за допомогою використання сучасних інформаційних технологій повинні укладатися за встановленим законом порядком. Ринок електронної комерції (e-commerce) в Україні фактично сформований давно, але, не маючи спеціального правового регулювання, електронні правочини вчинялись, як правило, на основі публічної оферти, до якої приєднується інша сторона договору частіше конклюдентними діями. На жаль, більшість сайтів, які були промоніторені під час написання доповіді, зазначила допові-

дач, не забезпечили неможливість подальшої реєстрації на сайті без проставлення відповідної відмітки (на відміну від відомих інтернет-магазинів США чи компаній, які продають програмні продукти), не привели у відповідність до Закону порядок учинення електронних правочинів, не забезпечили можливість ознайомитися з умовами укладеного правочину, роздрукувати його тощо.

Голова Київського районного суду м. Одеси, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права С.А. Чванкін присвятив своє дослідження процесуальним особливостям розгляду судом справ про усиновлення. Також у доповіді Сергій Анатолійович зауважив, що сьогодні потребує вдосконалення чинний механізм контролю за дітьми, усиновленими іноземцями, який є не просто малодієвим, а навіть «символічним». Українські дипломати повідомляють, що іноземні усиновителі нечасто ставлять дитину на консульський облік, не надають звіти посольству України. Фіксуються навіть факти переусиновлення українських дітей, що заборонено міжнародними нормами.

Застосування аналогії процесуального закону під час ухвалення судового рішення було предметом доповіді кандидата юридичних наук, доцента кафедри цивільного процесу І.В. Андронova. Як відомо, зазначив доповідач, закон не містить відповідей на всі питання суспільного життя, тоді як право такі відповіді має. Якщо в процесі розгляду та вирішення цивільної справи перед судом постають питання процесуального характеру, прямо не врегульовані нормами цивільного процесуального законодавства, допускається в процесі вирішення судом цих питань застосування аналогії процесуального закону за деяких умов.

Окремим аспектам процесуальної співучасті в цивільному процесі було присвячено дослідження доцента кафедри цивільного процесу В.О. Єрмолаєвої, яка зазначила, що в судовій практиці необхідно відрізнити співучасть від інших видів множинності осіб на

стороні позивача або відповідача, тому що обсяг їхніх прав і обов'язків різний.

Кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Н.В. Волкова розглянула процесуальні особливості розгляду справ про позбавлення батьківських прав і зазначила, що справи про позбавлення батьківських прав підлягають розгляду та вирішенню виключно в порядку цивільного судочинства в позовному провадженні, про це свідчить ч. 1 ст. 165 Сімейного кодексу України, п. 18 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав» і матеріали судової практики. Підсумовуючи, вона зауважила, що ця тема має низку суттєвих проблем щодо розгляду справ про позбавлення батьківських прав, які потребують подальшого дослідження.

Кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Р.Ф. Гонгало розглянула тему «Поняття єдності судової практики та шляхи її досягнення». Адже частими є випадки, коли один і той самий суд в аналогічних правовідносинах приймає різні за своєю суттю судові рішення. Зрозуміло, що така ситуація підриває авторитет судової влади, а запит суспільства на підвищення ефективності судової системи є величезним. Проте, якщо в Україні дійсно сформується усталена судова практика і якщо суди в однотипних справах щодо різних осіб однаково застосовуватимуть один і той самий закон, це позитивно вплине й на інші сфери суспільного життя та правосуддя зокрема.

Окремо було наголошено на доцільності розгляду критеріїв розмежування справ позовного й окремого провадження. Кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Т.А. Стоянова підсумувала, що критерієм розподілу розгляду справ у тому чи іншому виді провадження може бути тільки сукупність певних юридичних ознак, яким повинна відповідати справа, за розглядом якої звертається особа.

Зміст презумпції дієздатності цивільного процесуального права розглядав кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Д.В. Черемнов. Він констатував, що презумпція дієздатності учасника процесу є, по-перше, непрямую презумпцією, тобто такою, що прямо не встановлена в законодавстві, тому її зміст можна виокремити шляхом логічного аналізу; по-друге, спростовною, оскільки допускається її спростування; по-третє, процесуально-правовою, оскільки вона закріплена в положенні саме Цивільного процесуального кодексу України. Відповідно, презумпція дієздатності покликана зменшити обсяг доказового матеріалу, оскільки в разі її відсутності будь-яка особа, звертаючись до суду, неодмінно повинна була б доказувати факт своєї дієздатності й підтверджувати це певними доказами.

Аспірант кафедри цивільного процесу І.О. Бут обрав для дослідження тему «Місце проваджень щодо оскарження рішення третейського суду та видачі виконавчого листа на його примусове виконання в структурі цивільного процесу». Оскарження третейського рішення та видача виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду стоять окремим блоком у цивільному процесуальному законодавстві. Урегулюванню цих питань присвячено відповідні глави 1, 2 розділу VII-1 Цивільного процесуального кодексу України, зауважив аспірант. Тому провадження з оскарження рішень третейських судів і видачі вико-

навчих листів на примусове виконання рішень третейських судів мають свої особливості, що не дають змоги зарахувати їх до вже наявних видів цивільного судочинства та мають усі основні ознаки самостійного провадження.

Кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільного процесу С.С. Журило звернув увагу на питання попереднього розгляду судом справ про усиновлення, тому що підготовка справ про усиновлення є самостійною стадією цивільного процесу з усиновлення, що розпочинається з моменту винесення ухвали про відкриття провадження у справі та закінчується винесенням ухвали про закінчення дій щодо підготовки до судового розгляду справи, відповідно до ст. 156 Цивільного процесуального кодексу України. Він вважає за необхідне включити до списку справ окремого провадження, у яких проводяться попередні судові засідання, справи про усиновлення в тому числі іноземними громадянами українських дітей.

В обговоренні заявлених тем конференції активну участь узяли й запрошені судді Київського районного суду м. Одеси В.С. Петренко та О.Б. Коваленко, які висловили також свою думку щодо дискусійних питань.

За підсумками міжнародної науково-практичної конференції «Методологічні засади вдосконалення цивільного процесуального права» видано збірник доповідей, присвячених методологічним засадам удосконалення цивільного процесуального права.

